

19. 1.

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet betreffende de begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1885.

De toelichtende memorie (en bijlagen), die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Het Loo, den 13den September 1884.

WILLEM.

[19. 2.]

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILLEM III, ENZ.

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ingevolge de wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 193), houdende bepalingen omtrent het beheer der gelden, bestemd tot voltooiing van het vestingstelsel, eene afzonderlijke begrooting van de uitgaven voor dit onderwerp, voor den dienst van 1885, bij de wet behoort te worden vastgesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

De begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, aangewezen bij de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), wordt voor den dienst van 1885 vastgesteld als volgt:

Artikel 1. Jaarwedden, toelagen en daggelden voor tijdelijk in dienst zijnde civiele ingenieurs, opzichters en teekenaars, toelagen voor officieren en opzichters der genie, reis- en verblijfkosten, bureel- en lokaalbehoefden, aankoop van instrumenten, kaarten en verdere benodigheden . . . . . f 90 000

Artikel 2. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffende koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie*:

- 1°. Verbeteren van de vesting *Gorinchem*;
- 2°. Verbeteren van inundatiemiddelen bezuiden de *Lek*;
- 3°. Materieel der genie voor het in staat van verdediging brengen der werken in de geheele linie;

Transporteeren f 90 000

Per transport f 90 000

4°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele linie.

90 000

Artikel 3. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffende koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *stelling van den Helder*:

- 1°. Slechten van voorwerken van fort en aan de landzijde van de stelling;
- 2°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele stelling.

10 000

Artikel 4. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffende koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *stelling van Amsterdam*:

- 1°. Maken van een fort bij *IJmuiden*;
- 2°. De eigenlijke stelling, als:
  - a. Maken van een werk bij *Abcoude*,
  - b. Maken van een werk bij *Velzen*,
  - c. Voortzetting van het verbeteren der linie van *Spaarndam* en der positie aan de *Liede*,
  - d. Onteigening van gronden en uitvoering van voorbereidende werkzaamheden voor verschillende werken in de stelling;
  - e. Maken van zandophoogingen enz. voor verschillende werken in de stelling.

1 435 000

Artikel 5. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aanleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betreffende koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak*:

- 1°. Verbeteren van de positie van *Willemstad*;
- 2°. Maken van eene inundatiesluis bij het fort *de Ruyter*;
- 3°. Verbeteren van de positie van *Ooltgensplaat*.

137 900

Transporteeren f 1 762 900

Per transport f 1 762 900

Artikel 6. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet*:

1°. Maken van een werk aan den *Nieuwen Maasmond*;

2°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de *stelling Hellevoetsluis-Brielle*.

230 000

Artikel 7. Verbeteren van het fort op den Hoofddam bij *Pannerden* 100 000

Artikel 8. Telegraphische verbinding van verdedigingswerken en posten 105 000

Artikel 9. Inkomende rechten van het ijzerwerk tot pantseringen, als:

- a. voor het fort op de *Harssens*,
- b. voor het fort bij *IJmuiden*,
- c. voor het fort aan den *Nieuwen Maasmond*,
- d. voor het fort op den Hoofddam bij *Pannerden*.

50 000

Artikel 10. Doen van opmetingen, waterpassingen, grondboringen, enz. in de verschillende liniën en vestingen, alwaar, in gevolge de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), werken tot voltooiing van het vestingstelsel aangelegd of verbeterd moeten worden en voor welke in de voorgaande artikels geen gelden zijn uitgetrokken 5 000

Artikel 11. Onvoorziene uitgaven 50 000

Totaal . . . . f 2 302 900

twee miljoen driehonderd twee duizend negenhonderd gulden.

Artikel 2.

Tot dekking der uitgaven, begrepen in de bij **artikel 1** dezer wet vastgestelde begrooting, wordt aangewezen:

a. de som van *een miljoen zeshonderd drie en zestig duizend negenhonderd gulden*, beschikbaar gesteld bij het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1885;

b. het vermoedelijk batig slot der rekening van ontvang en uitgaaf wegens de begrooting ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1884;

c. de toevallige baten, welke gedurende het jaar 1885 uit den aanleg der vestingwerken kunnen voortvloeien.

Artikel 3.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der *artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 10 van artikel 1* dezer wet, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van artikel 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit *artikel 11* van hetzelfde **artikel 1** worden aangevuld.

Artikel 4.

Op *artikel 11* van **artikel 1** dezer wet worden aangegeven de tot het dienstjaar 1885 behorende uitgaven, die voltooiing van het vestingstelsel betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere *artikelen* van genoemd **artikel 1**.

Die uitgaven worden, voor elke soort afzonderlijk, in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministerieele departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog,

[19. 3.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Met de tot dusver voor de uitvoering van de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64) toegestane gelden, zijn zoowel de nieuwe Hollandsche waterlinie als de stelling van den Helder, die van het Hollandsch Diep en het Volkerak en die van *de monden van de Maas en het Haringvliet* thans geheel of nagenoeg voltooid. Voor eerstbedoelde linie wordt nog slechts de voortzetting gevorderd van verbeteringen van ondergeschikt belang, die, aangezien de wetenschap niet stilstaat, in den loop des tijds aan meest alle verdedigingswerken noodig blijken; bij de overige genoemde stellingen moet nog aan enkele forten, waarvan de aanbouw reeds voor een belangrijk deel is afgelopen, de laatste hand worden gelegd, terwijl daarna, ook voor die stellingen, nog slechts verbeteringen van ondergeschikt belang te verrichten overblijven.

De voornaamste taak die thans nog tot uitvoering van de vestingwet wordt gevorderd, is mitsdien de voltooiing van de *stelling van Amsterdam*, terwijl overigens nog enkele werken tot dekking van rivierovergangen, enz., moeten worden gemaakt of verbeterd.

Naar de meening van den ondergeteekende moet dan ook nu in de eerste plaats de aanleg der werken voor de *Amsterdamsche stelling* worden voortgezet, zoo krachtig als de toestand van 's lands financiën slechts enigszins gedooft, en moet er naar worden gestreefd die belangrijke positie, het reëdit, de sluitsteen van ons nationaal stelsel van landsverdediging, zoedra mogelijk in verdedigbaren toestand te brengen. Eer dit geheel gereed kan zijn, zullen altijd nog jaren moeten verlopen, en als de tijd waarin de politieke hemel voor ons helder is niet wordt benuttigd, kan men plotseling voor bezwaren staan, waarvan de ondergeteekende de kans niet voor zijne rekening mag nemen.

Was ten vorigen jare de voorbereiding van de voor die werken op te maken ontwerpen nog niet zoo ver gevorderd dat bij de vestingbegrooting voor 1884 gelden voor de uitvoering daarvan tot een belangrijk bedrag konden worden aangevraagd, thans zijn die ontwerpen voor een groot gedeelte gereed en kan eerlang met den aanleg van een aantal nieuwe forten worden begonnen.

De ondergeteekende acht het dan ook zijn plicht, bij deze vestingbegrooting eene niet onbelangrijke som voor de stelling van Amsterdam aan te vragen.

Hij wenscht namelijk in 1885 aan een aantal nieuwe forten, zoowel voor het noordelijk als voor het zuidelijk front der stelling, de hand te doen slaan en gelijktijdig de reeds aangevangen uitvoering van werken voor het westelijk front te doen voortzetten.

Bij dit voornemen wordt hij geleid zoowel door de be-